

תשעה באב שחל ביום ראשון - שיעור 720

I. השאלות

- (א) **כשבת אחר שלש סעודות** ינקה השינים במברשת המיוחדת לשבת ועיין באג"מ (ב - ק"ז) עוד תנאים ואבאר
- (ב) **נר הבדלה** - עיין בפסקי תשובות (תקנ"ו - ח"ט כ) דכיון דאיכא ראשונים דסבירא ליה דאין לברך בשנה זו על הנר (מאירי פניית ל:) לכן אחד יברך ויוציא כולם ואין מבדילין על אבוקה דאין להרבות באורה ורק בשני נרות אמנם אין דעת רוב הפוסקין כן
- (ג) **הבדלה** - אין אומרים הנה קל ישועתי ודוקא במוצ"ש דברים אלו הם לסימן טוב (שש"כ ס"ג - מ"ד)
- (ד) **אשה חולה** שצריכה לאכול טוב שבעלה יבדיל על הכוס ויוציא את עצמו ג"כ וקטן ישתה את היין (שש"כ ס"ג - מ"ח)
- (ה) **סעודת מלוה מלכה** לחולה הצריך לאכול עיין בפ"ת (31) שהביא בשם השו"ת לב חיים שהיה מסופק בזה וחדוש זה לא נמצא בשאר פוסקין ואפשר דתלוי אם הותרה או דחוייה
- (ו) **מי שאסור עליו** לקיחת רפואות בשבת שחל בערב ט' באב ויש ברירה או ליקח התרופה בשבת או ליקחו במאכלים בט' באב ונראה לי שזה תלוי במחלוקת הרדב"ז (ד - י"ג) ושו"ת החכם צבי (ק"ו) ויותר נוטה דאם אין היתר לקחתו בשבת מותר בט' באב בכין השמשות של מוצאי שבת דאין שבותים בכין השמשות וצריך לו שלא יחלה וכן משמע מהאג"מ (ג - ה) דאסור לעבור על איסור כדי לצום וכן משמע קצת מהאג"מ (ד - ק"ד) ע"ש
- (ז) **לא יאמר בשבת** שאוכל כדי שיהיה לו כח לצום (מ"ב ר"ג - ד)
- (ח) **לקחת תרופה** כדי לצום בט' באב אסור (אג"מ ג - ה)
- (ט) **יש קהלות** שהאריך בשירות ותשבחות בסעודי שלישית לאחר השקיעה ככל שבת (פ"ת תקנ"ג - ח"ט 35)
- (י) **מבין השמשות** גם רחיצה וסיכה אסור כמו אכילה (פ"ת תקנ"ג - ח"ט 16 בשם החיי אדם וקיצור שו"ע)
- (יא) **אין מצוה בתלמוד תורה** בט' באב אלא רשות (מטה יהודה) וחלק עליו השדי חמד (פ"ת תקנ"ד - ח)
- (יב) **סדר הלימוד ודרשות** מותר אפילו אחר חצות דאם לאו הוי כנוהג אבילות בפרהסיא משא"כ אכילה ורחיצה בכין השמשות הוא ספק אם הוא שבת
- (יג) **אחרי ברכת הבדלה** יברך ברכה מעין שלוש ואחר כך יטול ידיו לסעודה ולא יניח את הלחם על השלחן אלא אחרי שיבדיל ויבדעבד אם הבדיל ולא יברך ברכה אחרונה לא יברך עוד ברכה אחרונה (מ"ב ר"ט - כ"ו ומ"ב קט"ד - ט"ו)
- (יד) **אשה שבעלה מתעכב** וקשה לה להמתין לו תעשה הבדלה בעצמה ותשתה מהכוס ומכל מקום רשאית לשתות מים גם בלא הבדלה וה"ה תה וקפה בלי חלב וי"א דבשעת הדחק רשאית לאכול ולשתות כפי הדרוש לה דיש ספק ספיקא לפוטרה מהבדלה לגמרי ואבאר

II. תשעה באב שחל במוצאי שבת

- (א) **אף שכתב המחבר** דיכול לאכול כסעודת שלמה המלך מ"מ ישב בדאבון נפש ושלא ינהג בשמחה וצריך להפסיק סעודה שלישית קודם השקיעה (מ"ב תקנ"ג - י) אמנם עיין באג"מ (ד - ק"ז) שכתב כיון דזמירות שהוא ענין כבוד שבת אף שאין רגיל בכל שבת אין לאסור
- (ב) **יש מאחריין להתפלל במוצאי שבת זו** ואחר שיגיע צאת הכוכבים יאמר המבדיל בין קודש לחול בלא שם ומלכות ויסור המנעלים מרגליו וילבש בגדי חול ואח"כ הולכים למעריב בבגדי ט' באב וכן נהג החזו"א ועיין במועדים וזמנים (ז - נ"ו) ודלא כהרמ"א (תקנ"ג - ז) ואבאר

III. עוד דיני תשעה באב

- (א) **מי שצריך לאכול** יש שכתב שיניח תפילין בבוקר לפני אכילתו (משנת יעקב תקנ"ה - ג) ועיין בשש"כ (ס"ג - ה"ה ק"ח) דחולה האוכל אחר חצות יניח תפילין לפני שאוכל ובמנחה יניח פעם שנית
- (ב) **יש נוהגים שאינו מתפלל אָבֵל** לפני התיבה הואיל ואקרי מועד ויש חולקין ואבאר

ג) יש נוהגים שלא לברך שעשה לי כל צרכי (סידור התניא מנהגי הגר"א וערוך השלחן מ"ו - י"ג) ודלא כהמ"ב (תקנ"ד - ל"ה) והחזו"א נהג לברך עוטר ישראל כתפארה רק במנחה (נטעי גבריאל דף ש"מ"ג)

ד) מי שטעה ואמר נחם בתפלה שאין אומרו אינו חוזר שלא הוא הפסק (ק"ח - י"ז) וע"ע במ"ב (ל"ח) וצ"ע

ה) מי שצריך לאכול בט' באב צריך ליטול ידיו כדרכו אבל לא יטול ידיו במים אחרונים (כשם רב משה)

ו) קטן שיודע עניני התענית אין ללבוש מנעל של עור (כשם רב משה)

ז) אחר חצות מותר לאיש לומר מזל טוב דמאחר חצות מותר לישוב על הספסל ולכן גם מותר לומר מזל טוב (כשם רב משה)

ח) אינו חייב לקום לפני תלמיד חכם או זקן אבל הכרה קצת מותר (כשם רב משה)

ט) אין אומרים תהילים ומי שבירך אלא אם כן הוא צורך גדול (כשם רב משה)

י) מותר לתפור בגדים מיד אחר התענית משום דאין להוסיף על מה שכתבו האחרונים ובפרט דיש מתירים ואף לרחוץ תיכף במוצאי התענית מותר ורק במרחץ נוהגין איסור

יא) יזהר שלא לקרא פרשיות קריאת שמע בזמן הנחת תפילין דהא כעת הוא רק כקורא בתורה ות"ת אסור כל היום (מ"ב תקנ"ה - ה) וע"ע בשערים מצויינים בהלכה שחלק על המ"ב ופסק שצריך לקרוא ק"ש בהנחת תפילין

יב) לא יטייל בשוק שלא יבא לידי שחוק ושמחה ועישון טאבאק יש אוסרין ויש מתירין אחר הצהרים בצנעא תוך ביתו (קיצור שו"ע קכ"ד - י"ד)

יג) נכון שלא לשמש מטתו ליל עשירי אם לא כשהוא ליל טבילה או שהוא יוצא לדרך או בא מן הדרך (שע"ת ובקיצור שו"ע קכ"ה - כ"ג)

יד) חולה המותר לאכול בת"ב אינו מחוייב לאכול פחות פחות מכשיעור בכדי אכילת פרס כמו ביוכ"פ ועיין בערוך השלחן (תקנ"ד - ז) וכן דעת רוב הפוסקים ודלא כהבה"ל (ד"ה דמקום חולי) ומיהו נוהגין להתענות כל זמן שאין להם צער גדול מ"מ המיקל לא הפסיד (רמ"א תקנ"ד - ז)

טו) מעוברת ומינקת צריכין להתענות (תקנ"ד - ה) מ"מ תתייעץ עם הרופא

טז) יולדת תוך ל' עיין בערוך השלחן שאין להתענה וכן קטנים אפילו י"ב שנים אין מתענין ואפילו ביום הכפורים (מ"ב תרע"ז - ט) קטנים אין מתענין

יז) אסור להריח בשמים בת"ב אפילו להשלים המאה ברכות (תקנ"ט - ז)

יח) ההולך למלאכתו אחר חצות המיקל לנעול מנעלים של עור אם הולכים בין הגוים יש לו על מה לסמוך (רמ"א תקנ"ד - י"י)

יט) אין לטבול טבילת עזרא בת"ב (ד"ע) אמנם עיין בשו"ת מהר"ש הלוי (ט) שמתיר לבעל קרי לרחוץ ביוכ"פ אולי יש להקל למי שאינו מבטלו בשום פעם וצריך שאילת חכם

כ) מי שישב על גבי מדריגות החדר או הכית הוא כיושב על גבי הקרקע (ד"ע)

כא) נשים ובתולות צריכות להשתתף באמירת איכה וקינוח

כב) אי מחוייב ללמוד כל היום דברים המותרים או אין מצוה של לימוד התורה בת"ב עיין בספר לימי בין המצרים (דף ר"ג) ובפסקי תשובות (תקנ"ד - ה) ואבאר

כג) רב שיקבץ תלמידיו וילמוד עמהם שיעור במדרש איכה או בפרק אלו מגלחין עיין בשו"ע (יו"ד שפ"ד) וכ"כ המג"א (רי"ג תקנ"ד) שהמלמד אסור ללמוד עם תלמידיו אפילו דברים הרעים מיהו מנהג העולם להקל וצ"ע

כד) הנוסע בבאס בת"ב לפני חצות מותר לישוב דשם אינו מקום להראות אבילות מ"מ אם אפשר יותר טוב לעמוד

כה) בענין הכתונת שאין בו STARCH עיין בספר אנינות ואבלות של חורבן (Y.Y. Grossman דף 47) שהוא בגדי זיעה ויכול להלבישו אחר הכביסה מראש חודש עד אחר התענית וכ"כ בספר מועדי ישרון (דף 133-134) שיש חילוק בין כתונת שיש בו starch ושאיין בו starch והביאו בשם רב משה וכן כתב בשו"ת רבבות אפרים (ג - ש"ט) בשם רב שמעון Eider ויש חולקין ולענ"ד יותר טוב להתמיר בהעיקר דהיינו עשיית תשובה וקבלת תשובה מדברים שהם טפלים דהיינו הכתונת שדעת רב משה היה לקולא ועיין בספר הליכות שלמה (דף ת"כ) דצ"ע אם נוהג בכגדי זיעה איסור בגדים חדשים בתשעת הימים